

Ruszisztikai díjátadó '13

Kedves Kollégáim, Barátaim!

Fura egy év volt az idei. Elismerésekben nem volt hiány. Krausz Tamás professzort Putyin elnök magas állami kitüntetésben részesítette és én is megkaptam "A béke, barátság és együttműködés erősítéséért" érmet az Orosz Kulturális Központ 40. évfordulóján és egyedüli civilként részt vehettem az Orosz Állami Duma parlamenti fórumán. Hallgatóink megjárták Moszkvát, Pétervárt, Jekatyerinburgot, néhányuk most is Oroszországban van a Campus Hungary-ösztöndíjaknak köszönhetően. Minden, immár hagyományos rendezvényünket megrendeztük, óráinkat megtartottuk, külföldi partnereink számát gyarapítottuk. Idén már a harmadik oroszországi egyetem jelentkezett be, hogy indítsunk közös ruszisztikai szakot.

Attól tartok azonban, hogy a bővítés már nem fog menni. A jelenlegi feltételek között, a mostani egyetemi finanszírozás mellett kész csoda, hogy egyáltalán létezzünk. Nem gondolhatja komolyan sem az Egyetem, sem az oktatási kormányzat, hogy jelentős részben társadalmi munkában sokáig fennmaradhat egy ilyen kiterjedt kutatási, oktatási és nemzetközi tevékenységet folytató, finom struktúrájú szervezet, mint a Ruszisztikai Központ. Pedig a kétoldalú kapcsolatok jelenlegi állása és iránya kifejezetten igényelné a fejlesztést.

Engedjék meg, hogy a magyar-orosz ún. „humán” kapcsolatok rövid áttekintésével igyekezzem alátámasztani ezt a tézist. E kapcsolatok e tekintetben szintén Janus-arcúak voltak az idén, bár az év második felében bizonyos elmozdulás érezhető. Még az év elején tettem szóvá – egyébként nem először – hogy az 1945 óta folyamatosan működő Magyar-Orosz Művelődési és Baráti Társasággal, amelynek első elnöke Nobel-díjasunk, Szent-Györgyi Albert volt, nem áll szóba a kb. két éve Moszkvában alakult új orosz-magyar társaság. Hasonlóan a Pétervárott létrehozott újabb orosz-magyar baráti intézmény sem. Ellenben szoros a kapcsolatuk a 2011-ben kormányközeli bábáskodással életre segített Tolsztoj Társasággal. Zavarba jönnek, ha e furcsa fejlemény okairól kérdeznének, amint itteni orosz barátaim is mindig zavarba jönnek, ha erről kérdezem őket.

Ám nemcsak a civil kapcsolatoknak, az ún. „népi diplomáciának” vannak megfejthetetlennek tűnő eseményei, de az államközi kapcsolatoknak is. Idén legmagasabb szintű találkozóra is sor került, amelynek azonban még az időtartamát sem kommunikálták hivatalosan, nemhogy a megbeszélések eredményét. A találkozó sikerére abból következtethetünk, hogy Putyin elnök köszönetet mondott egy elhagyatott városligeti sétány Tolsztoj névre való kereszteléséért, ami a Moszkva tér átnevezése tényét ismerve csak a paksi atomerőmű orosz bővítésének perspektívája felől kaphat értelmet. Nem esett szó ugyanakkor a mai magyar politikai és szellemi élet neohorthysta restaurációs próbaléggömbjeiről, a nagy honvédő

háború magyar (bár nem kormányzati) átértelmezési próbálkozásairól. Ezekről még tavaly szólt hangsúlyosan a budapesti orosz nagykövet, éppen a Ruszisztikai Központ konferenciáján, majd idén többször is kitért rá. Ettől nyilván nem függetlenül ugyancsak idén két magyar kutató is a legmagasabb ilyenért adható kitüntetést kapta az orosz elnöktől a II. világháborús szovjet áldozatvállalást nem kétségbe vonó vagy relativizáló munkáiért.

Direkt olvasatban tehát a hivatalos kapcsolatok – ahogy megfogalmazzák - pragmatikusak és üzleti előnyökkel kecsegtetőek, ezért mindkét fél optimista üzeneteket közvetít. Az igazi üzlet azonban egyelőre nem köttetett meg és az un. emlékezetpolitika terén is meglehetősen távol áll egymástól a két álláspont.

Ilyen helyzetben világos, hogy az un. keleti nyitásban érintett országok – így különösen Oroszország – esetében jelentős az állami és üzleti igény a kapcsolattartásra és azok fejlesztésére alkalmas szakemberek iránt és mindez felértékeli a Ruszisztikai Központ munkáját is. Azt is könnyű belátni, hogy a Ruszisztikai Központ által képviselt emlékezet kultúra egy olyan narratívát képvisel, amely eszköz lehet a gesztuspolitizálásban. Mindenki ugyanis, aki valaha élt, foglalkozott vagy dolgozott oroszokkal pontosan tudja, hogy az ő esetükben a kétoldalú kapcsolatokban a gesztusok – vagy, ha úgy jobban tetszik: a humán faktor - milyen óriási szerepet játszik. Oroszországban ugyanakkor – és ezt 70 év távlatából sem illenék elfelejteni – nincs olyan család, amelyből ne szedett volna áldozatot a II. világháború. Az orosz ember számára a nagy honvédő háború szent

és sérthetetlen, amint a szovjet ember áldozatvállalása is az a fasizmus elleni harcban. Mi, ruszisták ezt sosem tévesztettük szem elől, ám mindez nem mondható el a magyar szellemi élet vagy mainstream történetírás egészéről. A jelenlegi értékválságos helyzetben e történelmi evidencia következetes vállalása így valójában felér egy jószolgálati misszióval. És ezt a missziót mi büszkén vállaljuk, amivel hitünk szerint nemcsak orosz barátainknak adjuk meg a nekik járó tiszteletet, de védjük a magyar nemzeti érdekeket is

Nos, kedves barátaim, olyan dolgokról szóltam most, amilyenekre néhány évvel ezelőtt még sajnáltam volna az időt vesztegetni, annyira magától értetődőek. Persze, az itt ülő kollégák lesznek az utolsók, akiknek ezt el kellene magyarázni. Az orosz nyelv, az orosz kultúra, az orosz tudomány és általában az orosz ember iránt elkötelezett emberek vannak együtt ebben a teremben és ez mindennél jobban hitelesíti szavaimat.

Amint hiteles emberek azok is, akik ma az Alapítvány az Orosz Nyelvért és Kultúráért elismeréseit kapják. Büszkék vagyunk rájuk, megnyugtató érzés ilyen élő példákkal arra bátorítani hallgatóinkat, hogy kövessenek minket utunkon, az úton, amely próbatételekkel teli, de biztosan nem szellemi szakadékba, hanem az emberi humánium magaslataira viszi a ruszista vándort.

Köszönöm, hogy meghallgattak, köszönöm a tisztességet és köszöntöm a díjazottakat!

Szvák Gyula